

Sygn. akt V CSK 366/08

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 12 marca 2009 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Krzysztof Strzelczyk (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Mirosław Bączyk

SSN Krzysztof Pietrzykowski

w sprawie z powództwa Placówka "G. "
przeciwko Gminie J.
o zapłatę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym
w Izbie Cywilnej w dniu 12 marca 2009 r.,
skargi kasacyjnej strony powodowej
od postanowienia Sądu Apelacyjnego
z dnia 5 czerwca 2008 r., sygn. akt [...],

oddala skargę kasacyjną.

Uzasadnienie

Sąd Okręgowy w J., w sprawie z powództwa Placówki „G.” przeciwko Gminie J. o zapłatę postanowieniem z dnia 26 marca 2008 r. odrzucił pozew wskazując w uzasadnieniu, że powódka nie ma zdolności sądowej.

Sąd Apelacyjny postanowieniem z dnia 5 czerwca 2008 r. oddalił zażalenie strony powodowej na powyższe orzeczenie. W ocenie Sądu Apelacyjnego, Sąd pierwszej instancji prawidłowo odmówił powodowi przymiotu zdolności sądowej i w konsekwencji odrzucił pozew. Sąd wyjaśnił, że zdolność sądowa jest procesowym atrybutem zdolności prawnej, którą w stosunkach cywilnoprawnych posiadają osoby fizyczne, prawne oraz jednostki organizacyjne, którym przepisy prawne przyznają tę zdolność, choć nie przyznają przymiotu osoby prawnej. Do jednostek takich stosuje się odpowiednio przepisy o osobach prawnych (art. 33¹ k.c.).

Sąd Apelacyjny dokonując analizy przepisów ustawy z dnia 7.09.1991 r. o systemie oświaty stwierdził, że wolą ustawodawcy nie było przyznanie zdolności prawnej poszczególnym placówkom oświatowym. Zgodnie z art. 5 powołanej ustawy szkoły i placówki wchodzące w skład struktury organizacyjnej systemu oświaty, inaczej niż szkoły wyższe, nie mają osobowości prawnej, a w obrocie cywilnoprawnym mogą występować wyłącznie przez swoje organy prowadzące. Za takim stanowiskiem przemawia treść art. 39 ustawy o systemie oświaty, z którego wynika, że dyrektor placówki może ją reprezentować na zewnątrz jedynie w oparciu o stosowne pełnomocnictwo. W ramach reprezentacji mieści się również podejmowanie czynności sądowych. W konsekwencji Sąd Apelacyjny zgodził się ze stanowiskiem Sądu pierwszej instancji, że w niniejszej sprawie Placówka nie posiada zdolności sądowej, natomiast posiada ją jej organ prowadzący, którym jest Fundacja „C.”

W skardze kasacyjnej wniesionej od powyższego orzeczenia powód zarzucił Sądowi Apelacyjnemu:

- naruszenie prawa materialnego przez błędną jego wykładnię, tj. art. 33¹ k.c. w związku z art. 5 ust. 2 i art. 82 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty i art. 37 k.c. przez uznanie, że przyznana w tych przepisach zdolność prawna nie przysługuje powodowi, mimo iż są spełnione warunki określone w art. 37 i następujących k.c.;

- naruszenie prawa procesowego przez jego wadliwe zastosowanie, tj. art. 64 § 1¹ k.p.c., istotnie naruszające interes prawny powoda przez uznanie, że powód nie posiada zdolności sądowej, mimo iż określone w art. 33¹ w zw. z art. 37 k.c. reguły przyznają powodowi zdolność prawną jako jednostce organizacyjnej podlegającej obligatoryjnemu wpisowi do rejestru prowadzonego przez właściwą jednostkę samorządu terytorialnego na podstawie art. 82 ustawy o systemie oświaty.

Zarzucając powyższe, powód wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia Sądu Apelacyjnego w całości.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zdolność sądowa oznacza kwalifikację danego podmiotu do występowania w sądowym postępowaniu cywilnym w charakterze jego szeroko pojętego uczestnika, tj. w charakterze strony procesu, interwenienta ubocznego, uczestnika postępowania nieprocesowego, strony lub innego uczestnika postępowania egzekucyjnego, strony lub uczestnika innego rodzaju postępowania cywilnego niż postępowanie rozpoznawcze czy egzekucyjne (art. 64 k.p.c. oraz art. 64 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.).

Ustawodawca, przyznając określonej kategorii podmiotów zdolność sądową, czyni to na dwa różne sposoby: albo wyraźnie, albo przy użyciu pośredniej metody opisowej wskazując na istotne cech przyznawanej zdolności. Do pierwszej kategorii podmiotów należy zaliczyć osoby fizyczne, osoby prawne, jednostki organizacyjne nie będące osobami prawnymi, którym ustawa przyznaje zdolność prawną, organizacje społeczne dopuszczone do działania na podstawie obowiązujących przepisów, choćby nie posiadały osobowości prawnej (art. 64 § 1, 1¹, 2 k.p.c.), pracodawcę, organ rentowy (art. 460 § 1 k.p.c.), dyrektora przedsiębiorstwa, dyrektora zrzeszenia przedsiębiorstw, radę pracowniczą przedsiębiorstwa i radę zrzeszenia przedsiębiorstw (art. 691³ k.p.c.). Do drugiej kategorii podmiotów, którym przysługuje zdolność sądowa można zaliczyć: prokuratora, który może żądać wszczęcia postępowania w każdej sprawie, jak również wziąć udział w każdym toczącym się już postępowaniu (art. 7 k.p.c.); podmioty, do których stosuje się odpowiednio przepisy kodeksu postępowania cywilnego o prokuratorze: np. Prezesa Urzędu Zamówień Publicznych (art. 195 ust. 4 ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych – Dz. U. z 2007 r. Nr 223, poz.

1655 – tekst jednolity ze zm.), a ponadto Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, który jest stroną postępowania przed sądem ochrony konkurencji i konsumentów (art. 479²⁹ § 1 k.p.c.), Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki (art. 479⁵⁰ § 1 k.p.c.), Prezesa Urzędu Komunikacji Elektronicznej (art. 479⁶¹ § 1 k.p.c.), Prezesa Urzędu Transportu Kolejowego (art. 479⁷² § 1 k.p.c.), podmioty wyposażone w zdolność sądową w celu ochrony określonej masy majątkowej, np.: zarządcę egzekucyjnego nieruchomości, który w sprawach wynikających z zarządu nieruchomości może pozywać i być pozywany (art. 935 § 1 k.p.c.), kuratora spadku (art. 935 § 1 w związku z art. 667 § 2 k.p.c.), syndyka, zarządcę, nadzorcę sądowego (por. np. art. 132 ust. 1 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. Prawo upadłościowe i naprawcze – Dz. U. Nr 60, poz. 535 ze zm.).

Odnosząc się do zarzutu naruszenia art. 64 § 1¹ k.p.c., należy wskazać, że Sąd Apelacyjny prawidłowo zastosował ten przepis przyjmując, że powód nie jest jednostką organizacyjną wyposażoną w zdolność prawną, a w konsekwencji, że nie przysługuje mu zdolność sądowa. Powołany przepis w sposób wyraźny nawiązuje do brzmienia art. 33¹ § 1 k.c. według którego: „do jednostek organizacyjnych nie będących osobami prawnymi, którym ustawa przyznaje zdolność prawną, stosuje się odpowiednio przepisy o osobach prawnych”. Przepis ten kreuje trzecią obok osób fizycznych i osób prawnych kategorię podmiotów, które uczestniczą w stosunkach cywilnoprawnych – jednostki organizacyjne niebędące osobami prawnymi, którym ustawa przyznaje zdolność prawną (tzw. ułomne osoby prawne). Trafnie podkreśla się w doktrynie, że ustawodawca zastosował w tym wypadku normatywną metodę regulacji uzależniając status ułomnej osoby prawnej od przyznania danej jednostce organizacyjnej zdolności prawnej przez ustawę. W konsekwencji należy przyjąć, że o podmiotowości prawnej (w sferze stosunków cywilnoprawnych) danej jednostki nie decyduje określona struktura organizacyjna (działanie na podstawie przyjętego statutu, przez powołane do tego organy), rodzaj prowadzonej działalności, ani fakt dysponowania określonym mieniem, ale wyłącznie wola ustawodawcy wyrażona w przepisie ustawy.

Ustawodawca przyznając określonym jednostkom organizacyjnym zdolność prawną posługuje się zazwyczaj pośrednią metodą opisową, tj. przyznaje danej jednostce zespół cech, które pośrednio świadczą o wyposażeniu ją w zdolność

prawną. Taką konstrukcję ustawodawca zastosował w wypadku spółek osobowych - wskazując, że mogą one we własnym imieniu nabywać prawa, w tym własność nieruchomości i inne prawa rzeczowe, zaciągać zobowiązania, pozywać i być pozywane (art. 8 § 1 k.s.h.) – spółek kapitałowych w organizacji (art. 11 § 1 k.s.h.), czy też wspólnot mieszkaniowych (art. 6 ustawy z dnia 24 czerwca 1994 o własności lokali – Dz. U. z 2000 r. Nr 80, poz. 903 – tekst jednolity ze zm.).

Artykuł 33¹ k.c. nie dotyczy natomiast jednostek organizacyjnych, które zostały dopuszczone do działania na podstawie odrębnych przepisów, ale którym ustawa nie przyznała zdolności prawnej. Do tej ostatniej kategorii podmiotów należy zaliczyć występującą w niniejszej sprawie po stronie powodowej Placówkę „G.”

W świetle przepisów ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572 – tekst jednolity ze zm.; powoływana dalej jako „ustawa”) placówki kształcenia ustawicznego, jak również pozostałe placówki, o których mowa w art. 3 pkt 3 ustawy nie zostały wyposażone przez ustawodawcę w zdolność prawną. W szczególności przymiotu zdolności prawnej nie można wywieść z powołanych przez skarżącego przepisów, tj. art. 5 ust. 2 i art. 82 ustawy. Artykuł 5 ust. 2 wskazuje krąg podmiotów, którym przysługuje uprawnienie do zakładania i prowadzenia placówek, z kolei przepis art. 82 ustawy stanowi w szczególności, że osoby prawne i fizyczne mogą zakładać szkoły i placówki niepubliczne po uzyskaniu wpisu do ewidencji prowadzonej przez jednostkę samorządu terytorialnego obowiązana do prowadzenia odpowiedniego typu publicznych szkół i placówek. Istotne jest przy tym to, że ustawa nie wiąże z wpisem placówki do ewidencji skutków w postaci uzyskania przez nią osobowości prawnej lub zdolności prawnej. Uzyskanie przez jednostkę organizacyjną podmiotowości prawnej następuje co do zasady z chwilą jej wpisu do „właściwego rejestru” (art. 37 § 1 k.c.). Nie chodzi przy tym o wpis do jakiegokolwiek rejestru ale do „rejestru właściwego”, którego organizację i sposób prowadzenia określają stosowne przepisy (art. 37 § 2 k.c.). Z samego faktu obowiązku rejestracji konkretnej jednostki nie można jednak wywodzić konkretnego skutku w postaci uzyskania osobowości prawnej lub zdolności prawnej.

Należy też wyjaśnić, że dla oceny czy dany podmiot ma zdolność sądową w postępowaniu cywilnym żadnego znaczenia nie ma fakt przyznania mu takiej

zdolności w postępowaniu sądowo administracyjnym. W ustawie z dnia 30 sierpnia 2002 r. Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (Dz. U. Nr 153, poz. 1270 – tekst jednolity ze zm.) instytucja zdolności sądowej została odmiennie uregulowana niż w kodeksie postępowania cywilnego. Zgodnie z § 3 art. 25 powołanej ustawy: „zdolność sądową mają także inne jednostki organizacyjne nie posiadające osobowości prawnej, jeżeli przepisy prawa dopuszczają możliwość nałożenia na te jednostki obowiązków lub przyznania uprawnień lub skierowania do nich nakazów i zakazów, a także stwierdzenia albo uznania uprawnienia lub obowiązku wynikających z przepisów prawa”. Takie obowiązki na placówce kształcenia ustawicznego nakładają np. przepisy ustawy z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych (Dz. U. z 2000 r. Nr 54, poz. 654 – tekst jednolity ze zm.), tym samym przyznając im zdolność sądowa ale tylko na gruncie postępowania sądowo administracyjnego.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. orzekł jak w sentencji.